

IWU AHU ONYEÒZÍZÍ

Ndi Galetia 3:1-29

IHEÒMÙMÙ 398

Nke Ndị okenye

AMAOKWU IBUN'ISI: “N’ihi na ka ha ra, bu ndi sitere n’olu nke iwu, ha nọ n’okpuru ọbubu-ọnụ: n’ihi na edewo ya n’akwukwọ nsọ, si, onye anābu ọnụ ka ọ bu, bu onye ọ bulu nke nānogidegh n’ihe nile edeworo n’akwukwọ iwu, ime ha” (Ndi Galetia 3:10).

I Mkwàgide nke Pöl nye Igummadụ n’onyeeziomume site N’okwukwe

- 1 Ndị Galetia site ná mmalite enwetaworị mnwapta nke nzoputa site n’okwukwe, Ndi Galetia 3:1-4; Ndi Galetia 1:6
- 2 Oluębube dí icheiche ka aluru site n’okwukwe, Ndi Galetia 3:5; Ndi Hibru 11
- 3 Agurụ Abraham n’onye eziomume site n’okwukwe, Ndi Galetia 3:6-9; Ndi Rom 4:1-5

II Obụbụonụ nke Iwu ahụ Wetaara Mmadụ

- 1 Onye anaabụonụ ka onye ahụ bụ nke nádighị edebezu Iwu ahụ niile, Ndi Galetia 3:10; Deuteronomi 27:26
- 2 “Obubu-ọnụ” ahụ bụ mmehie ewetara mmadụ site n’ijéhie n’Iwu ahụ, I Jón 3:4; Ndi Rom 7:9
- 3 Ọ dighị mmadụ nke náenweghị nzoputa nke puru idebezu Iwu ahụ niile, Ndi Galetia 3:11, 12; Ndi Rom 3:23

III Inwerekweonye site na Kraist pụo n’Obụbụonụ ahụ

- 1 Kraist kwuru ụgwọ nke mgaputa site ná mkwuba nke akwubara Ya n’elu osisi, Ndi Galetia 3:13; Deuteronomi 21:23
- 2 Ngazi ahụ nke ekwere Abraham námkwà ka enyere Ndị Mbaozọ nime Kraist, Ndị Galetia 3:14; Jenesis 12:2, 3
- 3 Iwu ahụ emetütaghị ọgbugbandu Abraham na Chineke, Ndi Galetia 3:15-18; Jeremaia 31:31-33

IV Nzube nke Iwu ahụ: Ikuru Mmadụ Bị akwute Kraist

- 1 Atukwasịri Iwu ahụ iji mee ka mmadụ mata mmehie rue mgbe Kraist gaabịa, Ndi Galetia 3:19, 20
- 2 Agukotara ihe niile n’okpuru mmehie ka mkwà ndị ahụ, ekwere ndị kwereekwe wee bürü ihe emezuru, Ndi Galetia 3:21-23
- 3 Ya mere Iwu ahụ bürü “ayi onye-òzízí” ikutara Kraist ka ha ra bụ ndị emechibideworo ụzọ n’okpuru mmehie, Ndi Galetia 3:24-29

NKOWA DI ICHEICHE

O bụ site n’óké mmetuta ka Pöl ji dee Akwókwózo ya nye ndị Galetia. O kwusaworo ha Ozioma nke Jisós Kraist, ha jikwara obi ha niile nara ya, ma mgbe ọ naanoghi ndị òzízí ụgha nke ndị Juu bijara násị na ha aghaghị idebe Iwu nke Moses. Jisós siri, “Iwu Chineke na ndi amuma Ya di rue oge Jón” (Luk 16:16).

Mkpebi Nke Ndị ozi

O nwere ndị nọ ọbuná n’ubochị anyị ndigaachị iduba anyị n’okpuru agbú nke iwu ahụ, nkekanké iwu nke Ubochijizuike. Ndị ozi na ndị okenye ahụ gbakotara na Jerusalem ịtule okwu ahụ ma ọ bụ ihe kwesti maqbụ na o kwesti na Ndị Mbaozọ gaedebe Iwu ahụ. Mkpebi ha nke Jemes kwuputara bụ “ka

ayi ghara isogbu ndi si n'etiti Ndi MBA-ozø chigharikute Chineke” (Olu Ndi-ozzi 15:19). Nzukø Kraist nke dì na Jerusalem degaara Ndì MBA-ozø akwukwø sì “Ebe ayi nuru na ufodù ndi siri n'etiti ayi pua were okwu me ka obi lò unu miri, nêmbe m kpuru-obi unu; (si, unu aghagh ibi-ugwu, ma debe kwa iwu ahu): bú ndi ayi nênyegh ihe o bulu n'iwu: ... N'ihi na o di Mø Nsø nma. Di kwa ayi onwe-ayi nma, ka ayi ghara ibo unu ibu aró kari ihe ndia di nkpa: ka unu rapu ihe nile achuru n'ajà nye arusi, na qbara, na anu anyagburuanyagbu, na ikwa-iko; o buru na unu edebe onwe-unu ghara imetu ihe ndia aka, o gädiri unu nma” (Olu Ndi-ozzi 15:24, 28, 29).

Nduhie nke Ekwensu

“A! ndi Galetia nénwégh uche, ònye riri obi-unu?” Ike Ekwensu nke náanapù mmadù uche ya dì ukwu riinne nke mere na onye o bùla nke nò n'okpuru ike ya ahù o pùrù ime ya ka o kwere ૃgha. Mkpögide n'obe nke Kraist na m kpuchimmehie ka ewusaworo nye ha, o bù kwa n'ihi gìnì ka ha gaeji laghachìazù n'Iwu maka m kpuchi nke mmehie? Ngòzi niile nke ha natara site na Kraist ya na ૃgbaàmà nke Mmø Nsø biara site n'okwukwe o bùghì site n'olù niile nke Iwu ahù. Gìnì mere agaeji laghachìkwuru Iwu ahù ubgu a iji mee ka okwukwe ahù zueòkè? Pòl jùrù ajuyù: “Ya mere onye ahu Nke nwe inyezu unu Mø Nsø, Nke näluputa kwa oлу di ike nime unu, O sitere n'olu di icheiche nke iwu ma-òbu na o sitere n'ònunu nke okwukwe nême ya?” (Ndi Galetia 3:5).

Abraham

N'iga n'iru ૃkwagidesi “ònunu nke okwukwe” ike ka “olu di iche iche nke iwu,” Pòl naeme ka échète eziokwu ahù na Abraham “kwere Chineke, ewe gua nke ahu nye ya n'ezi omume.” N'uzo dì otù a Abraham, onye biwororì ndù tutu Iwu nke Moses, ka agurù n'onye eziomume site n'okwukwe. Mkwà ahù Chineke kwere Abraham na “agàgozi mba nile nime gi” jikötara Ndì MBA-ozø bú ndi agaaazoputa site n'okwukwe nime Kraist, m kpùrù nke Abraham. Iwu ahù nke enyere mgbe arø 430 gasirì mgbe ekwere Abraham m kwà emeghi ka m kwà ahù ghara imezu ma-òbu mee ka o ghara ૃdì irè.

Nzube nke Iwu ahù

Gìnì mere ejì nye iwu ahù? Ôlee urù o bara? Etinyere ya n'ihi njehie, ma-òbu mmehie, rue mgbe Kraist biara. O pughi inye ndù kama o naekpughe otù o si dì njø bú ime ihe ahù niile nke bù mmehie. “M'gagh-amawori nmehie, ma o buru na esiteghm n'aka iwu mara ya: n'ihi na m'gagh-amatawori agu ihe ojø, ma o buru na iwu ahu asigh, Agu ihe ojø agula gi” (Ndi Rom 7:7). “Asi na enyereri iwu nke puru ime ka adi ndu, n'ezie, ezi omume gësitewori n'iwu” (Ndi Galetia 3:21). O were ૃnwù nke Kraist iji gbaputa onye mmehie ma nye kwa ya ndù.

Emezuru Iwu Ahù

Ná Ndì Rom 7, Pòl nyere otù ihe ૃmaatù banyere nwanyì nke iwu kegidere n'ebe di ya nò mgbe niile di ya naadì ndù, ma o buru na di ya anwùo o pùwo n'iwu ahù nwere onweya ૃlü onye ozø. Site n'ònwù nke Kraist anyì nwere onwe anyì pùo n'Iwu nke Moses, “ebe ayi nwuru n'ebe ihe ahu di nke ejigidesiri ayi ike nime ya; ya mere ayi nábu orù n'idi ૃhu nke Mø Nsø” (Ndi Rom 7:6).

N'akwukwø Ndì Hibru, Pòl weèrè oge kwuwaputa ihe banyere ૃnqdù Kraist dìka Onyeisinchùàjà, wee náasi, “N'ihi na ebe aghaworo ૃnqdù ndi nchu-àjà ahu, o di nkpa ka ૃghigha nke iwu puta kwa” (Ndi Hibru 7:12). O gakwara n'iru ૃkwuputa m kwà nke ૃgbugbandù ૃhù ahù, ma-òbu iwu ૃhù ahù. “Le ubochi nábia, ka Onye-nwe-ayi kwuru, mgbe Mu na ulø Israel na ulø Juda gägbà ૃgbugba-ndu ૃhu.” “Mgbe o nási, ૃgbugba-ndu ૃhu, o mewo nke mbu ka o buru ihe ochie. Ma ihe nême ochie, nke náka kwa nka, di ipu-n'anya nso” (Ndi Hibru 8:8, 13).

“Iwu” ahù Putara Iwu Niile nke Moses Nyere

Ka ૃfodù ghara ikwu na o bù náánì iwu nke ememe na o bùghì Iwu niile ahù nke Moses nyere ka ewezugaworo, ka anyì lee, gìnì bù isi ihe ahù enyere n'iwu? O bùghì Iwu Iri ahù nke edepütara ná mbadamba nkume ahù? Na 2 Ndi Kòrint 3:7 edepütara sì: “Ma o buru na ijé-ozì nke ૃnwù, nke edeworo n'akwukwø, nke atuworo n'elu nkume, biara n'ebube, ... ebube nke anëme ka o ghara idì irè: ijé-ozì nke Mø Nsø gësi aña ghara idì kari n'ebube?” Ya mere anyì hùrù na Iwu ahù nke edebeworo n'elu

nkume abughị ihe ezubere ka ọ nogide mgbe ewebatasịri iwu ọhụ ahụ. Obụná n'obodo anyị mgbe ewetara iwu ọhụ, otutu mgbe ọ naadi óké mkpà iwezuga iwu nke ochie ahụ ka ohere dịrị iwu ọhụ ahụ nke zuruòkè karịa. Mgbe Kraist webatara ụkpùrụ Ọhụ ọ dị mkpà na agaewezuga Iwu Moses ka Iwu nke Kraist wee guzosieike. Nke a apụtaghị na otutu nime ụkpùrụ ndị ahụ nke dị n'Iwu Moses abataghị n'ogbugbandu ọhụ ahụ maqbụ na anyị apughị ịmụ ihe sitere n'Agba Ochie ahụ, n'ihi na ọ ka bụ kwa Okwu Chineke; ma ọbịbịa nke Kraist webatara iwu ahụ nke zuruòkè, na nke apụrụ ighọta karịa nke jikotakwara ụkpùrụ niile nke Chineke nke náachị omume niile nke mmadụ bù nke náagbanwebeghị site na ntqala nke ụwa.

Olu Niile nke Onyeòzízí

"Iwu ahu aghowó onye-òzízí ayi ikuru ayi biakute Kraist." Okwu ahụ "onye-òzízí" nke edepütara n'ebé a sitere n'okwu mbụ ahụ anaakpó "pedagogue" (maqbụ onyeòzízí) bụ orù nke enyefere ọlu n'aka ilekọta nwata nwoke rue mgbe o tolitere. Olu nke pedagogue (maqbụ onyeòzízí) ahụ bụ ichebe nwata nwoke ahụ n'olụ ya niile. Mgbe nwata nwoke ahụ tozuruòkè mkpà ụdị nlekọta a adighi kwa ya ọzọ. Onyeòzízí nwere nnqo ọnqđụ dị óké mkpà bürü kwa ihe ziriezi na ọ gaesi n'uzo dị otú a chee nwata ahụ nchè ma zụq kwa ya, ọ bughị ihe ebun'obi na onyeòzízí ahụ gaanogide mgbe nwaokorobia ahụ tozuruòkè. Otú a ka ọ dịrị iwu nke Moses. Chineke nyere ya ọ dị kwa mma; ọ dị ndị Israel mkpà tutu rue mgbe Kraist bijara; ma Kraist bijara ụbochị niile nke onyeòzízí ahụ gabigara. Ugbu a ndị Juu na Ndị Mbaqzo n'otùaka ahụ pürü iñurịqñu n'özùzùòkè nke oge nke Oziomá.

Kraist Onyennochianya Anyị

Ọ bụ ezie na Iwu ahụ onweya apughị ịzoputa onye ọ bụla ma ndị ahụ nke rubeere ya isi pürü isite n'okwukwe kwere na Chineke wee nwee nzoputa. Iwu ahụ site n'otutu ichüàjà na ememe ya sepütara onyinyo nke Kraist na mkpuchi mmehie Ya na Kalvari. Mgbe mmadụ ọ bụla mehiere n'okpùrụ Iwu, ọ gaeweta otù nwaatụrụ nye onye nchüàjà dika ajàikpémụma. Ọ gaekwuputa mmehie ya niile. Anaegbu nwaatụrụ ahụ iji gosi na ụgwolụ nke mmehie bụ onwụ. Onyemmehie ahụ kwesirị ọnwụ, ma egburu nwaatụrụ ahụ n'onqđụ ya. Nwaatụrụ ahụ ghoro ihennochianya, ma onyemmehie ahụ nke bijara n'okwukwe na ezi nchègharị ka azopütara site ná mmehie ya niile. N'otù ụzọ ahụ, Kraist ghoro onye nnöchiteanya anyị. Ọ nwurụ n'onqđụ anyị. Ọ bürü na anyị abịa n'okwukwe ná ekwuputa ma rapụ kwa mmehie niile anyị, Ọ gaazoputa anyị.

Nzoputa naesite n'okwukwe n'oge niile. N'oge Iwu otutu mmadụ mere ememe niile nke Iwu ahụ náenweghị ezi nchègharị nime obi ha. Egburu ụmụ atụrụ ahụ, achukwara ajà ndị ahụ, ma ewezuga ezi okwukwe ọ baghị urù ọ bụla.

Ubochị nke Onyenweanyị

Ufodụ ndịòzízí ugha n'ubochị taa gaachọ ka anyigbalia inwe nzoputa site n'idebe Iwu nke Moses. Nkekanké ha naekwusi okwu ike banyere Iwu nke Ano ahụ -- idebe Ubochijizuike. Banyere Ubochijizuike Okwu Chineke naagwa anyị: "Ya mere unu ekwela ka onye ọ bulu kpe unu n'oriri, ma-qbụ n'qñuñu, ma-qbụ n'okwu ubochi ememe ma-qbụ nke ọnwa ọhu ma-qbụ nke ubochi-izu-ike" (Ndi Kqløsi 2:16).

"Ubochi mbu n'izu" bụ ụbochị Jisós biliri ọ bụ ụbochị O gosiri Onweya otutu ugbò nye ndị náesouzọ Ya mgbe mbiliten'ọnwụ Ya gasiri; ọ bụ n'ubochị ahụ ka ike si n'eluiwge riidata (Olu Ndi-ozi 2), ọ bụ n'oge ahụ ka atorontqala nke nzukọ Kraist; ọ bụ n'ubochị ahụ ka ndị náesouzọ Kraist; naezukọ ịnyawa achicha iji náecheta Nrianyasị nke Onyenweanyị, ma náewetara Onyenweanyị, onyinye ha. Ọ gakwara n'iru náabụ ụbochị nke nzukọ Kraist doro nsø site na 100 A.D. rue 324 A.D. dika igbaàmà ahụ nke gazuru n'uwa niile nke ndị bụ nna nime okwukwe si dị malite n'onye anaakpó Ignatius wee rue na Eusebius.

N'ihi nke a, ubochị mbụ n'izu abughị ihe Constantine, maqbụ Pope nke ndị uko Roman Katolik, maqbụ onyeisiukọ ọ bụla ọzọ doro dika "ubochi Onye-nwe-ayi." Eweèrè ya dika ụbochị anaefè օfùfè ngwangwa Jisós siri n'ọnwụ bilie, ezi Ndị Kraist niile site na mgbe ahụ rue ugbu a nọ kwa náedebe ya.

AJUJU DỊ ICHEICHE

- 1 N’ihi gịnị ka Pöl ji baara ndị Galetia mbá?
- 2 Site na gịnị ka azopütara Abraham?
- 3 Q bụ n’okpùrụ ọbụbuonu gịnị ka ha nọ bù ndị naanwa idebe iwu ahụ?
- 4 Ólee otú anyị siri nwere onweanyị site n’ọbụbuonu nke Iwu ahụ?
- 5 Gịnị bụ ọlu dị icheiche nke onyeòzízí?
- 6 Were onyeòzízí tụnyere Iwu ahụ.
- 7 Gịnị mere ejị nye Iwu ahụ?
- 8 Arọ ole ka ọ dị site na mgbe ekwere Abraham mkwà rue mgbe enyere Iwu ahụ.
- 9 Gịnị mere mkpà Iwu ahụ maqbụ onyeòzízí adighị anyị n’ụbøchị taa?
- 10 Gosi ihe dị iche mere anyị ji náefè ọfufè n’ụbøchị mbụ n’izu, (Sunday) kama n’ụbøchị Saturday?